

GOSTILNIČARSKA ZADRUGA (ZDRUŽENJE) NA VRHNIKI

Vrhnika leži ob pomembni prometni poti, na kateri se je od davnih zgodovinskih obdobjev odvijal živahen promet. Na Vrhniki so se ustavljali trgovci, vozniki, romarji, turisti in razni drugi popotniki, da si odpočijejo in okrepčajo. Zato so bile gostilne dobrodošle in dobro obiskane. Izgradnja Južne železnice v drugi polovici 19. stoletja, ki je Vrhniko obšla, pa je bistveno vplivala na gospodarsko življenje na Vrhniki. Železnica je prevzela prevoze blaga in ljudi. Razvoj avtomobilizma pa je kasneje obetal oživitve cestnega prometa. Tradicija gostinstva je bila še živa. Zato je bila ob tradiciji zadrug na drugih področjih tudi v gostinstvu leta 1912 ustanovljena gostilničarska zadruga.

Podatke o delovanju gostilničarske zadruge in nato združenja sta objavljala strokovna časopisa. Prvi je bil Gostilničar, strokovni list za povzdigo gostilničarskega obrta, ki je izhajal med letoma 1914 in 1930. Izhajal je mesečno, izdajala ga je Deželna zveza gostilničarskih zadrug za Kranjsko. Urejala sta ga Avguštin Zajec in Ivan Hercog. V zadnji številki revije je obvestilo, da sta ljubljanska in mariborska zveza sklenili, da se Gostilničar po 17 letih izhajanja opusti

in da bosta obe zvezi izdajali skupni list Gostilničarski vestnik. Ta je izhajal od 12. februarja 1931 do 15. marca 1941. Do 21. aprila 1933 je bilo Strokovno glasilo Zveze gostilničarskih zadrug v Ljubljani in Zveze gostilničarskih zadrug v Mariboru, nato pa Strokovno glasilo Zveze združenj gostilniških obrti Dravske banovine. Mesečno je izhajal do leta 1933 v Mariboru, nato pa v Ljubljani. Urejali so ga: Anton Peteln, Karel Perc, Milan Četina in Josip Kladnik.

Gostilničarska zadruga na Vrhniki je bila ustanovljena 15. julija 1912. Takrat so izvolili: Ivana Kosa za načelnika, Frana Kočvarja za namestnika, za odbornike pa: Frana Steržinarja, Matijo Pečkaja in Frana Korenčana z Vrhnike, Antona Kržiča in Antona Grašiča iz Polhovega Gradca in Janeza Škofa z Zaklanca.¹

Leta 1913 je bilo na Vrhniki 22 gostiln, in sicer: Ivan Bajec, Anton Bučar, Ivan Caserman, Fran Debevc, Jakob Debevc, Gabrijel Jelovšek, Fran Jurca, Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov, Fran Kočvar, Fran Korenčan, Ivan Langenwalter, Frančiška Leskovec, Ana Oblak, Ivan Oblak, Matija

Pečkaj, Jakob Petkovšek, Katarina Požar, Fran Simon, Fran Stržinar, Gregor Stržinar, Ivan Tischler, Jakob Stržinar.²

Leta 1921 pa jih je bilo 19: Marija Bučar, Ivan Caserman, Jakob Debevc, Franc Dolenc, Franc Dremelj, Gabrijel Jelovšek, Fran Kočevar, Fran Korenčan, Ivan Kos, T. Langenwalter, Josip Marušič, Ivan Oblak, Matija Počkaj, Ivana Petkovšek, Fran Simon, Ana Steržinar, Fran Steržinar, Jakob Steržinar in Ivan Tišler.³

Leta 1919 je bilo v 4. številki lista Gostilničar objavljeno vabilo na občni zbor, ki naj bi bil 28. aprila 1919 v prostorih Frana Dolenca, gostilna Mantova. Poročilo o tem občnem zboru ni bilo objavljeno.

Leta 1921 je bil občni zbor 20. januarja. Po občnem zboru je bila preizkušnja znanja vajenk in vajencev, ki so bili vpisani pri zadrugi. Priredili so banket, kjer so morali pokazati spretnosti v serviranju. Sledila je plesna zabava. Občni zbor je organiziral predsednik Ivan Kos, udeležili pa so se ga tudi predsednik Obrtne zveze, predsednik Obrtno-pospeševalnega urada, zastopnik Trgovske zbornice in zastopnik ministrstva za obrt in industrijo. Sklenili so, da po Osrednji zvezi pošljejo deželni vladi resolucijo v zvezi z omejitvijo točenja žganih pijač, ki je gostilničarje zelo prizadela.⁴

23. marca 1926 je bil občni zbor v gostilni načelnika zadruge Ivana Kosa. Članov zadruge je bilo tega leta 100, od tega 10 namemnikov. Spomnili so se v preteklem letu umrlih članov zadruge: Frana Kočevarja in Franje Kočevar ter gospe Jurca. Na občnem zboru je bil navzoč tudi tajnik Zveze gostilničarjev Ante Pintar. Ivan Kos je odstopil, za načelnika je bil izvoljen Fran Brenčič,

za namestnika pa Anton Drašler. Tajnik je postal Miha Jerina, za odbornike pa so bili z Vrhniko predlagani: Fran Steržinar, Ivan Oblak, Franc Korenčan in Drago Drašler. Dosedanjega načelnika Ivana Kosa so predlagali za častnega člana zadruge.⁵

13. maja 1929 je bil v gostilni Frana Brenčiča občni zbor zadruge. Izvedli so volitve, na katerih je bil ponovno izvoljen za načelnika Fran Brenčič, za namestnika pa Ivan Oblak z Vrhniko. Za odbornike so bili izvoljeni: Ignacij Kunstelj z Vrhniko, Alojzij Žitko iz Verda, Fran Češnar iz Polhovega Gradca, Fran Muha iz Horjula, Fran Oblak z Drenovega Griča, Ivan Petrič iz Borovnice in Fran Petrič iz Kamnika pri Preserju. Za namestnike so izvolili: Jožeta Zalarja iz Borovnice, Ignacija Petelina iz Preserja, Ivana Škofa iz Zaklanca in Ivana Škvarča iz Šentjošta. Za »preglednika« računov sta bila izbrana Ivan Drašler iz Dol in Fran Simon z Vrhniko. Navzoči so bili tudi ravnatelj gostilničarske šole Fran Gorazd, servirni učitelj Vinko Rojc in tajnik Zveze gostilničarskih društev Ante Pintar. Popoldne je bilo na vrsti predavanje Frana Gorazda o gostilničarstvu in problemih, povezanih z njim, nato pa podelitev spričeval gostilničarskim vajencem, in sicer devetnajstim dekletom in dvajsetim fantom.⁶ Predavatelj Gorazd jim je čestital in jim »podal smernice in nauke potrebne pri pravilnem obratovanju gostilne«. V listu Gostilničar je bila objavljena fotografija vseh navzočih.⁷

18. januarja 1933 je bil v Ljubljani ustanovni občni zbor Zveze gostilniških obrti za Dravsko banovino. Dotedanje zadruge so se preimenoval v združenja.

8. maja 1933 je bil na Vrhniki občni zbor združenja v Brenčičevi gostilni. Ugotovi-

li so, da ima združenje 78 rednih članov in enega častnega. Trije člani so izstopili, ker so prenehali s to dejavnostjo, dva pa sta vstopila. Spomnili so se članice združenja Antonije Langenvalter, roj. Susman, ki je umrla 28. januarja. Navzoče je pozdravil zvezni odposlanec Anton Peteln in jim v govoru pojasnil nove predpise glede obrtnega zakona, davkov in policijske ure. Odgovarjal je tudi na vprašanja navzočih.⁸

Leta 1933 so delovale v Sloveniji tri 3-letne Gostilničarske strokovno nadaljevalne šole, in sicer v Ljubljani, Mariboru in Celju. Prva je imela 33, druga 24 in tretja 13 učencev.⁹

Gostilničarska šola za gostilničarske gospodinje pa je bila odprta leta 1935 na Privozu, št. 6, v Ljubljani. Sprejemali so dekleta v starosti od 16 do 28 let. Namen šole je bil izobraziti dekleta za samostojno vodenje gostinskih obratov. Šolo je vodila Vrhničanka, učiteljica Marija Pleško.

Leta 1934 je bilo vrhniško združenje gostilničarskih podjetij prvo od podjetij v Dravski banovini, ki je organiziralo servirni tečaj. Pričel se je 19. februarja z uvodnim nagovorom predsednika Zveze združenj gostilničarskih podjetij Cirila Majcna. Namenjen je bil spoznavanju gostilničarske obrti, prometu s tujci ter praktičnemu pouku v pogrinjanju miz in postrežbi. Bilo je tudi nekaj vaj v serviranju 15 abonentom, ki so se hranili v Rokodelskem domu na Vrhniku. O pomenu in zahtevah vzornega gostilničarstva in prometu s tujci je predaval učitelj na Gostilničarski nadaljevalni šoli Otokar Klasek, o higieni v gostilničarski stroki in zdravstvu zdravnik dr. Franjo Zupan, o živinozdravstvu, zlasti o mesu, pa veterinar Ivan Grom. Udeležencev tečaja (večinoma otroci gostilničarjev) je bilo

35, bili so z Vrhnike in okolice, iz Verda, Borovnice, Horjula in Cerknice. Med tečajem se je prijavilo še 10 udeležencev. Tečaj se je končal 24. februarja z zakusko, ki so se je udeležili predstavniki oblasti, vrhniški gostilničarji, starši in udeleženci tečaja. Skupno jih je bilo 60. Goste so nagovorili: predsednik Zveze gostilničarskih podjetij Ciril Majcen, vrhniški župan farmacevt Stanko Hočevnar, okrajni načelnik za ljubljansko okolico Josip Žnidaršič in zdravnik dr. Franjo Zupan. Udeleženci tečaja so dobili posebne »priznanice«, na vrsti je bilo tudi tradicionalno fotografiranje.¹⁰

Dopolnilna točka tečaja je bila ekskurzija v Ljubljano 1. marca. Obiskali so Mestno klavnico in si ogledali proceduro klanja živine, vlečenja iz kože, čiščenje notranjosti in shranjevanje mesa v hladilnicah. Nato so obiskali Kolinsko tovarno hranil, kjer so si ogledali industrializacijo kolinske cikorije, ržene in ječmenove kave, praženje, mletje in pakiranje. V hotelu Union so jih seznanili z organizacijo hotela, oskrbo sob in recepcijo. Ogledali so si tujske sobe, apartmaje, hotelske tehnične in signalne naprave, družabne prostore, čitalnico, veliko dvorano, ki je bila največja in najlepša v Jugoslaviji, kabino za filmsko projekcijo, restavracijo, točilnico, kuhinjo in shrambo.¹¹

Na občnem zboru 26. aprila 1937 so se zbrali v prostorih Franca Dolenca. Združenje je tedaj štelo 74 rednih članov, enega častnega člana, 24 pomočnic in pomočnikov in 5 vajencev. Na zboru sta bila navzoča tudi zastopnik Zbornice za trgovino, obrt in industrijo Ivan Škerlj in predsednik zveze združenj Anton Peteln. Ta je predaval o stanovskih in strokovnih vprašanjih, na kar se je razvila živahna debata. Franc

Drugi servirni tečaj na Vrhniki

ki se je vršil od 7. do 12. novembra pod vodstvom g. Mucolinija, se je prav dobro obnesel. Tečaja se je udeležilo 24 oseb, ki so z velikim zanimanjem sledile predavanju in pouku servirnega učitelja, kakor tudi predavateljem gg. inž. arh. Platnerju, inž. Zupaniču, Pleško Mariji, dr. Klepec Janku in živino-zdravniku Ivanu Gromu. Ob zaključku tečaja je priredilo združenje na čast predstavnikom vojske in civilnih oblastev kosilo, pri katerem so stregli kandidati in kandidatnje za pomočniško-natakarski izpit. Ob tej priliki so se iz-

rekli nagovori po navzočem zveznem ravnatelju g. Petelnu, vrhniškem županu g. Hrenu in sod. predstojniku g. dr. Leitgebu.

Ob zaključku tečaja je 11 kandidatov in kandidatinj napravilo pomočniško-natakarske izpite, nakar jim je predsednik združenja g. Kočevar ob slovesu izrekel lepo zahvalo za marljivost in trud, ki so ga izkazali tekom učne dobe in ob priliki servirnega tečaja. Istočasno se je zahvalil tudi servirnemu mojstru g. Mucoliniju.

37. Servirni tečaj na Vrhniki, leta 1938. Peti v prvi vrsti sedi Ivan Grom, v zadnji vrsti tretji z leve je Vinko Fortuna – Mivškov iz Smrečja, deseti Janez Jurca – Vitrnarjev. (Vir: Gostilničarski vestnik 1938, (24. december), št. 10/12, str. 10.)

Brenčič, ki je združenje vodil 11 let, je to funkcijo opustil. Za predsednika so izvolili Jožeta Kočevarja, za podpredsednika pa Lojzeta Žitka iz Verda. V upravni odbor so bili izvoljeni: Drago Drašler, Franc Brenčič, Ivan Oblak, Franc Hren, Franc Smuk, Ivan Petrič, Franc Petrič in Franc Muha. Njihovi namestniki so bili: Jože Hladnik, Ivan Skvarča, Ivan Kavčnik in Franc Čepon. V nadzornem odboru so bili: Franc Simon, Ivan Čeme, Anton Drašler, Nace Petkovšek

in Anton Suhadolnik. Častni odbor so sestavljali: Anton in Ivan Drašler, Ivan Petrič, Franc Muha in Ignac Petkovšek.¹²

Redno letno skupščino je imelo združenje 25. aprila 1938 v prostorih gostilne Franca Kočevarja. Tega leta je združenje imelo 72 članov. Na skupščini je predaval predsednik Zveze združenj Anton Peteln.¹³

Drugi servirni tečaj na Vrhniki je bil od 7. do 12. novembra 1938. Vodil ga je mojster ser-

viranja Mucolini. Udeležencev je bilo 24. Predavali so: inž. arhitekt Jože Platner, inž. Vinko Zupanič, učiteljica Marija Pleško, zdravnik dr. Janko Klepec in živinozdravnik Ivan Grom. Ob zaključku je združenje priredilo na čast predstavnikom vojske in civilnih oblasti kosilo, pri katerem so stregli kandidati za pomočniško-natakarski izpit. Govorili so: zvezni ravnatelj Anton Peteln, vrhniški župan Ignacij Hren in sodni predstojnik dr. Leitgeb. Enajst kandidatov je opravilo pomočniško-natakarske izpite. Nato jim je predsednik združenja Fran Kočevar izrekel zahvalo za marljivost in trud, posebej pa se je zahvalil mojstru serviranja Mucoliniju.¹⁴

Tečaj omenja tudi Radoslav Tomaž Grom, sin veterinarskega podpolkovnika Ivana Groma, v članku o življenju in delu svojega očeta, znanega in priljubljenega vrhniškega živinozdravnika. »Leta 1935 so na Vrhniki pripravili tečaj za delavce v gostinstvu. Veterinar Ivan Grom je bil povabljen kot predavatelj. Ker je omenjeni gostinski tečaj uspel, je bil v novembru leta 1938 ponovno organiziran enak tečaj. Tudi na tem tečaju je bil med predavatelji.«¹⁵ Za prvi tečaj je navedena napačna letnica, morala bi biti 1934.

Ob koncu leta 1938 je Gostilničarski vestnik objavil seznam enodnevnih kletarskih tečajev, ki bodo v prihodnjem letu. Na Vrhniki naj bi bil 1. februarja 1939, a po letu 1938 ni več poročil o delovanju Združenja gostilničarskih podjetij z Vrhnike.

OPOMBE:

- 1 Gostilničarska zadruga na Vrhniki. Gostilničar 1926, (20. 4.), št. 4, str. 2–3.
- 2 Adresar II. Trgovci in obrtniki izven Ljubljane, Ljubljana, 1913, str. 285–286.
- 3 Adresar za Slovenijo. Ljubljana 1921, str. 296.
- 4 Zadruga gostilničarjev na Vrhniki. Gostilničar 1921, (25. 2.), št. 2, str. 4.
- 5 Gostilničarska zadruga na Vrhniki. Gostilničar 1926, (20. 4.), št. 4, str. 2–3.
- 6 Občni zbor zadruge gostilničarjev na Vrhniki. Gostilničar 1929, (20. 5.), št. 2/5, str. 3–4.
- 7 Slavnost razdelitve učnih in vzposobljenih izpričeval narasčaja gostilničarstva v območju Zadruga gostilničarjev na Vrhniki. Gostilničar 1929, (20. 6.), št. 6, str. 1.
- 8 Občni zbori. Gostilničarski vestnik 1933, (25. 5.), št. 4/5, str. 3.
- 9 Stalež šolstva in učiteljstva ter prosvetnih in kulturnih ustanov v Dravski banovini, Ljubljana, 1934, str. 235.
- 10 Prvi servirni tečaj združenja gostilničarskih podjetij na Vrhniki. Gostilničarski vestnik 1934, (26. 5.), št. 3/4, str. 2.
- 11 Poročilo o gostilničarskem tečaju na Vrhniki 1934. Gostilničarski vestnik 1934, (20. 3.), št. 1/2, str. 4–5.
- 12 Združenje gostilničarskih podjetij na Vrhniki. Gostilničarski vestnik 1937, (8. 7.), št. 6/7, str. 9.
- 13 Združenje Vrhnika. Gostilničarski vestnik 1938, (20. 10.), št. 9, str. 4.
- 14 Drugi servirni tečaj na Vrhniki. Gostilničarski vestnik 1938, (24. 12.), št. 10/12, str. 10.
- 15 Radoslav Tomaž Grom: Življenjepis veterinarja podpolkovnika Ivana Groma. Vrhniški razgledi 10, 2009, str. 68.